

Далі у табл. 1 приведена інформація також і про раціональне співвідношення між сегментами які входять до складу інших трьох мегаблоків.

Узагальноючими ознаками оптимальності перспективної структури ділової активності укрупненої Костянтинівсько-В'язівської сільської агломерації мають послуговувати наступні характеристики:

1) на кожного зайнятого у сегментах мегаблоку 1 має припадати:
— зайнятих у сегментах мегаблоку 4 – 1,45чол.;
— зайнятих у соціальной сфері 0,9 чол., з яких зайнятих в сегментах мегаблоку 2 – 0,46 чол., і зайнятих у сегментах мегаблоку 3 – 0,44 чол.;

2) на кожного зайнятого у сегментах виробничо-господарської сфери припадає 0,37 зайнятих у сегментах соціальной сфери.

Якщо такі характеристики буде забезпечено, то доведення виходу валової продукції до 2500 доларів з одного га ріллі не буде чимось екстраординарним . Але потрібно пам'ятати що це стане можливим лише за умови, що буде здійснений перехід до цілісної збалансованої у регулятивних впливах, системи управління аграрним сектором, яка відповідала б вимогам міжнародних стандартів системи менеджменту.

ПРОБЛЕМА ОПТИМІЗАЦІЇ СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖ ТВАРИННИЦТВОМ І РОСЛИННИЦТВОМ В ОРГАНІЗАЦІЯХ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ ХАРКІВЩИНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВРЕГУЛЮВАННЯ

***Турченко М.М., к.е.н., професор,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

20 років продовжується реформування аграрного сектора України. За цей період відбулись декілька ротаций депутатського корпусу Верховної Ради та складу Кабінету Міністрів, а у президентському кріслі побували три достойника. Всі депутати Верховної Ради, всі члени уряду і всі Президенти України на словах були завзятими прихильниками підвищення рівня соціально – економічного розвитку українського села та сільських територій(по науковому – сільських агломерацій). Всі вони були за те, щоб рівень якості життя населення наближався до аналогічного показника країн ЄС.А це на рубежі століть означало, що кожний пересічний зайнятий

у агропромисловому виробництві України мав би одержувати близько 3600 євро за місяць. Але це стає можливим лише за умови забезпечення виходу валового продукту з одного гектара ріллі близько 2000 євро як у країнах ЄС. Аналогічний показник в Україні тоді складав менше 300 євро

Причина такого значного розриву лежить на поверхні. Так, у 1990 році було внесено 257 млн. тонн органічних добрив, а у 2005 році усього 15,1 млн. тонн. у розрахунку на один гектар ріллі це складало 8,6 і 0,8 тонн відповідно. Основним постачальником органічних добрив було, є і завжди залишиться тваринництво, яке в даний час наближається до свого повного знищення. Нагадаємо, що в 1990 році в Україні нараховувалось 25 млн. голів великої рогатої худоби і в тому числі корів близько 8,4 млн. голів. У 2005 році нараховувалось великої рогатої худоби 6,5 млн. голів і в тому числі 3,6 млн. корів. Нагадаємо, що після 2005 року скорочення поголів'я сільськогосподарських тварин продовжувалось. Разом з тим продовжувалось і руйнування гумусу в ґрунтах України. При цьому треба наголосити на тому, що наявне за станом на 1990 рік поголів'я сільськогосподарських тварин не забезпечувало бездефіцитний баланс гумусу в ґрунті. За попередні до 1990 року 30 років вміст гумусу скоротився з 5,5% до 3,2%, тобто на 2,3 процентні пункти. Якщо такий темп вимивання гумусу з ґрунту буде збережено на період 30 років після 1990 року, то у 2025 році вміст гумусу в ґрунті складатиме менше 1,0%. А це вже є явною ознакою національного лиха за якого вихід валового продукту з одного гектара ріллі у обсязі 300 євро можна буде вважати дуже великим досягненням, а зникнення з географічної карти незалежної держави України стане неминучим.

Щоб цього не трапилось треба негайно ініціювати відродження тваринництва, що є непростим з цілого ряду причин, але невідкладним завданням.

Як показали розрахунки проведені на кафедрі організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка, оптимальна щільність поголів'я сільськогосподарських тварин в згаданому районі має складати 0,7 – 0,9 умовних голів на один га ріллі. Виникає питання: 0,7 – 0,9 умовних голів на один га ріллі – це мало чи багато? Досвід Первомайського району Харківської області свідчить, що це не так уже і багато. Адже там у другій половині 80 – х років минулого століття нараховувалось 62000 умовних голів [4], а на кожний з 90,0 тисяч га ріллі припадало 0,8 умовних голів. В даний час

згідно з рекомендаціями ЄС в його країнах – учасниках має утримуватись, як мінімум 1,4 – 1,5 умовних голів на один га ріллі. Тому не дивно, що ці країни є експортерами продуктів промислової переробки сирової продукції тваринництва. Отже, досвід цих країн підказує нам шлях реанімації наших ґрунтів і чорноземів перш за все, та врегулювання продовольчої проблеми. Це шлях нарощування чисельності сільськогосподарських тварин як мінімум до згаданих вище розмірів та формування потужної кормової бази. Але формування цієї останньої стримують обставини про які піде мова нижче.

Загальновідомо, що основою кормової бази в умовах Харківщини є сіяна кормова площа, яка в силу цілого ряду причин за останні роки неухильно скорочується. Серед причин цього найбільш впливовими є гіпертрофічне розширення посівних площ під зерновими продовольчими та соняшником. Мотив для такого розширення лежить на поверхні – це найбільш прибуткові в даний час культури. Але їх прибутковість, як навчас світовий досвід, дуже швидко зводиться нанівець. За умови недодержання раціональних сівозмін у випадку із зерновими продовольчими спрацьовує наступна закономірність: у міру простого підвищення питомої ваги цих культур у площі землі в обробітку все гострішою стає проблема їх попередників, що тягне за собою падіння їх урожайності, озимої пшениці зокрема. При цьому не враховується досвід розвинених країн Заходу в яких площі пшениці є суттєво меншими, ніж в Україні, але завдяки вищій в декілька разів урожайності одержують валовий збір, що в декілька разів перевищує той, який є характерним для України. Так, напр., в Канаді пшениця займає менше 10% у загальній площі землі в обробітку, але країна беззмінно входить у першу п'ятірку експортерів пшениці. У нас же розглядалось як велике досягнення виділення під пшеницю 50 – 55% землі в обробітку. Такого собі не дозволяли в свій час неосвічені селяни – гречкосії, впроваджуючи на своїх наділах «трюхпілья».

Нажаль пшениця не є єдиним конкурентом зернофуражних та кормових культур. Поряд з нею у витісненні зернофуражних та кормових культур приймає активну участь і соняшник. Кожний студент аграрного ВНЗ добре знає, що згідно із вимогами зональної системи землеробства соняшник у сівозмінах не може займати більше 8,0 – 9,0 % їх площі. Проте у практичному житті цей показник сягає значно більшої величини. Непоодинокими випадками можна зустріти 40 – 45% і більше. Автору цих рядків відомий «рекорд» такого ряду –

близько 70,0%!

Цілком зрозуміло, що за цих обставин про формування потужної кормової бази одночасно із нарощуванням поголів'я сільськогосподарських тварин не може бути і мови. Тому слušним є питання про сіяну кормову площу оптимального для умов Харківщини розміру. Розрахунки показують, що для того, щоб вийти на рівень продуктивності який би наближався до аналогічного показника розвинених країн ЄС треба з кожного га ріллі виділити 0,35 – 0,6 га під сіяну кормову площу, тобто під посіви зернофуражних кормових культур і лише 0,40 – 0,45 га може бути відведено під чисті пари та посіви інших сільськогосподарських культур.

Ведучи мову про відродження тваринництва, треба перш за все з'ясувати питання про спосіб розміщення поголів'я сільськогосподарських тварин в окремих господарюючих суб'єктах аграрного профілю. Наука і практика виробили два способи розміщення такого роду:

— поголів'я сільськогосподарських тварин розміщується в усіх господарюючих суб'єктах аграрного профілю без винятку;

— поголів'я сільськогосподарських тварин розміщується лише в господарюючих суб'єктах аграрного профілю великого розміру, здатних утримувати не менше 1500 умовних голів за умови їх постановки на технологічні тваринницькі комплекси (ГТК) постіндустріального типу. Лише такі товаровиробники зможуть вистояти у безкомпромісній конкурентній боротьбі на зовнішніх та внутрішніх ринках.

В даний час поголів'я сільськогосподарських тварин на Харківщині утримують господарюючі суб'єкти які відносяться до двох категорій:

— господарюючі суб'єкти товарно – підприємницького сектора з рівнем товарності виробництва продукції тваринництва більше 50% і з площею ріллі більше 1,0 га;

— господарюючі суб'єкти натурального сектора з рівнем товарності виробництва продукції тваринництва менше 50% і з площею ріллі до 1,0 га .

Господарюючі суб'єкти другої категорії в даній статті не розглядаються тому що в них всі резерви подальшого нарощування чисельності поголів'я сільськогосподарських тварин вже вичерпані. У господарюючих суб'єктах першої категорії таких резервів є ще дуже багато. Саме тому далі мова йтиме саме про відродження тваринництва в цих господарюючих суб'єктах.

При розміщенні поголів'я сільськогосподарських тварин важливим є вибір оптимального рівня концентрації виробництва продукції тваринництва. Останній справляє вплив на рівень ефективності і продуктивності функціонування тваринницького об'єкта через механізм співвідношення між внутрішньо фірмовими і транспортними витратами. Так, у міру нарощування чисельності поголів'я на тваринницькому об'єкті внутрішньофермські витрати у розрахунку на одну голову за всіх інших рівних умов понижуються. В той же час транспортні витрати неухильно підвищуються, поглинаючи економію на внутрішньофермських витратах. А підвищуватимуться вони завдяки збільшенню радіуса внутрішньогосподарських перевезень кормів та органічних добрив. Проілюструємо сказане вище результатами розрахунку суми внутрішньофермських витрат і транспортних витрат для ТТК молочного напрямку потужністю 1600, 1800, 2000, 2200 і 2400 корів.

Згадана сума для ТТК на 2000 корів була прийнята за 100%:

"ТТК – 1600" = 126%;

"ТТК – 1800" = 104%;

"ТТК – 2000" = 100%;

"ТТК – 2200" = 108%;

"ТТК – 2400" = 112%.

Розрахунки проведені на кафедрі організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка показали, що господарюючий суб'єкт аграрного профілю з ТТК – 2000 за умов річних надоїв близько 10000кг на одну корову має виділити під посіви зернофуражних і кормових культур 2200 – 2300 га ріллі. Як вже згадувалось вище, дуже бажано, щоб сіяна кормова площа не перевищувала 60,0% площі землі в обробітку. За цієї умови загальна площа ріллі має складати не менше 3700га

В даний час у Богодухівському районі площу ріллі понад 3700 га мають усього сім сільських агломерацій з двадцять трьох. Інші ж 16 мали площу ріллі від 3384 га (Крисинська) до 700,3 (Червононивська) га. Більшість господарюючих суб'єктів аграрного профілю в цих умовах володіють площею ріллі набагато меншою від 3700,0га. Так, в межах Крисинської сільської агломерації розміщено усього сім господарюючих суб'єктів аграрного профілю. З них п'ять володіють 212,1 га ріллі або 6,3% усієї площі ріллі, яка знаходиться у володінні товарно – підприємницького сектора. Серед них найбільшим є фермерське господарство «Юпітер» 26,0 га, а найменшим фермерське

господарство «Алеся» 19,5 га. Їх потреба у поголів'ї сільськогосподарських тварин, виходячи з нормативу 0,7 ум. голів на 1 га ріллі складає відповідно 67 і 14 умовних голів. Цілком зрозуміло, що за цих умов про освоєння постіндустріальних, ноосферо – космічних технологій виробництва продукції тваринництва не може бути і мови. Тому у розвинених країнах Заходу, починаючи з другої половини ХХ століття було започатковане створення крупно технологічних ТТК. Так, напр., у США саме такі тваринницькі об'єкти створили у себе комерційні ферми. Вони, займаючи у загальній кількості ферм на рубежі ХХ – ХХІ століть усього 8,0% виробляли близько 75% товарної продукції сільського господарства країни.

Принаймні нагадаємо, що система ведення тваринницької галузі у США уявляла собою удосконалений варіант Білгородської внутрішньорайонної системи спеціалізації виробництва продукції тваринництва, започаткованої у першій половині 60 –х років ХХ століття і яка продовжує успішно функціонувати і в даний час. Тоді цей Білгородський досвід було реалізовано і в Харківській області, і у Богодухівському районі зокрема. Нажаль, цей досвід реалізувати у повному обсязі, в силу цілого ряду причин, так і не вдалось. Тепер же інтереси комплексного розв'язання соціальних проблем села та розвитку сільських агломерацій і створення високопродуктивного конкурентоспроможного на внутрішньому і зовнішньому ринках аграрного сектора на забезпечення продовольчої безпеки країни вимагають повернутись до згаданого вище досвіду. Ведучи мову про повернення до цього досвіду треба наголосити на тому, що мова має йти не про його просте відтворення, а про його використання в якості стартового майданчика для створення невимірно більш досконалого варіанта внутрішньорайонної системи спеціалізації виробництва продукції тваринництва. Проектні пророблення щодо створення саме такого варіанта були здійсненні на вже згаданій вище кафедрі Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка для Богодухівського району. Ці проектні пророблення передбачають створення в межах згаданого району на базі існуючих 23 сільських агломерацій дев'яти укрупнених сільських агломерацій з яких матимуть:

- молочний напрямок – сім сільських агломерацій;
- відгодівельний зверхремонтного молодняка великої рогатої худоби – одна сільська агломерація;
- свинарський напрямок – одна сільська агломерація.

Найбільшою за площею ріллі має бути Губарівсько –

Дмитрівська укрупнена сільська агломерація – 10140,8 га, а найменшою Петропавлівсько – Сазоно – Баланівська – 5255,5 га.

В межах згаданих вище семи сільських агломерацій молочного напрямку передбачено створення 12 ТТК молочного напрямку потужністю від 1000 до 2400 корів. Потужність ТТК відгодівельного зверхремонтного молодняку великої рогатої худоби напрямку у віці 18 місяців має складати 25000 голів у віці сім місяців за рік. У складі ТТК відгодівельного зверх ремонтного молодняку великої рогатої худоби і ТТК свинарського напрямку передбачено створити дві локально – допоміжні молочні ферми потужністю 200 і 140 корів відповідно. Проектом передбачено створення в межах восьми сільських агломерацій (крім сільської агломерації свинарського напрямку) 13 локально – допоміжних свинарських ферм, завданням яких має бути реалізація молодняку у віці двох місяців населенню. Потужність цих ферм має коливатись від 1050 до 2250 голів молодняку у віці двох місяців, а загальна їх потужність має складати близько 15000 голів. Разом з тим локально – допоміжні свинарські ферми матимуть можливість реалізувати на м'ясо близько 11,0 тис. голів у віці сім місяців.

Ще однією сильною стороною репрезентованих вище проектних пророблень, яку не можна обминути, має бути те, що проблема бездефіцитного балансу в ґрунтах Богодухівщини буде остаточно знята з порядку денного.

Все сказане вище про відродження тваринництва в межах Богодухівського району стосувалось лише його товарно – підприємницького сектора. При цьому ми виходили з припущення, що чисельність поголів'я сільськогосподарських тварин в особистих підсобних домогосподарствах (ОПДГ) залишатиметься в сучасних межах.

ОРГАНІЗАЦІЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СУЧАСНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

*ХУДАВЕРДІЄВА В.А., К.Е.Н.,
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА ЗООВЕТЕРИНАРНА АКАДЕМІЯ*

Маркетинг дослівно означає ринкову діяльність; роботу з ринками для того, щоб зробити реальним потенційний обмін з метою задоволення попитів і потреб людей. Головне в маркетингу –